

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

OBRAZ ŽENY V TVORBE GUSTÁVA KAZIMÍRA
ZECHENTERA-LASKOMERSKÉHO

Bakalárska práca

2012

Izabela Lörinczová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

OBRAZ ŽENY V TVORBE GUSTÁVA KAZIMÍRA
ZECHENTERA-LASKOMERSKÉHO

Bakalárska práca

Študijný program: Učiteľstvo slovenského jazyka a literatúry a histórie

Študijný odbor: Učiteľstvo akademických predmetov

Školiace pracovisko: Katedra slovenskej literatúry

Školiteľ: PhDr. Petra Kaizerová, PhD.

Nitra 2012

Izabela Lörinczová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Izabela Lörinczová
Študijný program: učiteľstvo slovenského jazyka a literatúry a histórie
(Učiteľské štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.1 učiteľstvo akademických predmetov
Typ záverečnej práce: Bakalárska práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Obraz ženy v tvorbe Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského

Anotácia: Zaradenie autora Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského do vývinu slovenskej literatúry. Hľadanie špecifik jeho autorskej poetiky. Interpretáčnè uchopenie jeho diel s dôrazom na umelecké zobrazenie ženských hrdiniek.

Školiteľ: PhDr. Petra Kaizerová, PhD.
Oponent: Mgr. Mariana Hrašková, PhD.
Katedra: KSL - Katedra slovenskej literatúry
Vedúci katedry: prof. PhDr. Eva Tučná, CSc.

Dátum zadania: 01.10.2010

Dátum schválenia: 27.10.2010

prof. PhDr. Eva Tučná, CSc.
vedúci/a katedry

POĎAKOVANIE

Ďakujem PhDr. Petre Kaizerovej, PhD., školiteľke, za jej odbornú pomoc, spoluprácu a poskytované rady pri zhromažďovaní a hľadaní informácií, podkladov, a pri vypracovávaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

LÖRINCZOVÁ, Izabela : *Obraz ženy v tvorbe Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského*. [Bakalárska práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra slovenskej literatúry. Školiteľ: PhDr. Petra Kaizerová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.) – Nitra : FF UKF, 2012. 34 s.

V bakalárskej práci sa zameriavame na ženské postavy v tvorbe Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského, autora tvoriaceho na prelome dvoch etáp, a to romantizmu a realizmu, pričom cieľom nám je vytvoriť akýsi ucelený obraz ženy. Tvorbu, ktorá nám je podkladom k interpretácii ženských hrdiniek, predstavuje novela Lipovianska maša a humoristická próza G. K. Zechentera-Laskomerského. Všímaním si znakov ich zobrazenia a typov výstavby, sme tieto znaky priradili, určili za znaky charakteristické pre obdobie romantizmu alebo realizmu. Na základe takto vytvorených „obrazov žien“ ich porovnávame, a komparáciou dosiahneme výsledok, poznanie dôvodu, na základe čoho sa autor v tvorbe približuje k istému literárnemu obdobiu, smeru.

Kľúčové slová: Laskomerský, romantizmus, realizmus, ženská postava, humoristická próza, Lipovianska maša.

ABSTRACT

LÖRINCZOVÁ, Izabela : *The picture of a woman in the works of Gustáv Kazimír Zechenter-Laskomerský*. [Bachelor thesis] – Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Arts; Department of Slovak Literature. Advisor: PhDr. Petra Kaizerová, PhD. Degree of Professional qualification: bachelor (Bc.) - Nitra : FF UKF, 2012. 34 p.

In the Bachelor thesis we focus on women characters in the works of Gustáv Kazimír Zechenter-Laskomerský, the author working at the turn of the two periods – romanticism and realism while our aim is to create some coherent picture of a woman. The works which are our source for the interpretation of women heroes represents the novel *Lipovianska maša* and a humorous prose of G. K. Zechenter-Laskomerský. By taking notice of their depiction features and construction types, we classified those features and thus we defined them as characteristic features for the romantic or realistic period. On the basis of such created „pictures of women“ we compare them and by the comparison we achieve the result – the knowing of the reason how the author approaches certain literary period or style in his works.

Key words: Laskomerský, romanticism, realism, woman character, humorous prose, *Lipovianska maša*.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. GENÉZA TVORBY	10
2. SPÔSOBY ZOBRAZENIA ŽENSKEJ HRDINKY V LIPOVIANSKEJ MAŠI..	13
2.1.Hlavná ženská postava v novele Lipovianska maša	13
2.2.Kontrast mužských postáv a vytvorenie ideálneho páru	15
3. SPÔSOBY ZOBRAZENIA ŽENSKEJ HRDINKY V HUMORISTICKEJ PRÓZE.....	20
3.1.Typy výstavby ženskej postavy	20
3.2.Mená a prívlastky ženských postáv	28
4. OBRAZ ŽENY V TVORBE LASKOMERSKÉHO	30
ZÁVER	32
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	34

Úvod

Vo svojej bakalárskej práci sa budem venovať téme *Obraz ženy v tvorbe Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského*. Podkladom k tejto práci sa nám stane vymedzená časť jeho tvorby, ktorú bližšie určíme priamo v úvode. Na základe prečítaného tak bude naším zámerom, cieľom, podať interpretáciu, v ktorej pozornosť upriamime výlučne na ženské postavy v nasledovných kapitolách (viď kapitola 2., 3.). V nich sa zameriame na vykreslenie žien, ich charakteristické vlastnosti predstavované v tvorbe, akými spoločnými črtami, alebo naopak odlišnosťami, sa vyznačujú Laskomerského ženské postavy. V celom obsahu bakalárskej práce sa tak budeme snažiť zachytiť podstatu, respektíve spôsob autorovho zobrazovania ženských postáv, a hľadať súvislosti medzi jednotlivými postavami. Následne na to budeme zachytávať naše myšlienky, postrehy, v súvislosti so ženskými postavami, ich vykreslenie, typ výstavby, a to v zmysle interpretácie vytvorenej na základe týchto zistených špecifik v tvorbe daného autora, z čoho výsledkom bude obraz Laskomerského žien. V rámci vytvoreného obrazu ženy bude zahrnutá aj komparácia obrazov žien vyplývajúcich z humoristickej a nehumoristickej tvorby G. K. Zechentera-Laskomerského (viď kapitola 4.).

Z tvorby, s ktorou budeme pracovať, vylúčime cestopisné práce, ktoré síce predstavujú dôležitú súčasť tvorby tohto autora, avšak primárne nepatria do beletrie, a vo zvolenom type práce by otázky s nimi spojené vyžadovali nežiaduco veľký priestor, môžu sa ale stať predmetom ďalšieho skúmania problematiky, respektíve sa im možno venovať podrobnejšie v inej práci. Podobne z okruhu pre nás použiteľných prác vylúčime aj *Listy Štefana a Ďura Pinku*, keďže ani žáner listov nám neposkytuje adekvátny materiál pre výskum vzhľadom k tematike, ktorej sa budeme venovať. Podkladom k interpretácii nám tak bude najmä humoristická próza G. K. Zechentera-Laskomerského, a jeho významné dielo, novela *Lipovianska maša*, pričom podľa typu tvorby, ktorej sa budeme venovať, budú rozdelené aj samotné kapitoly. Práve táto časť jeho tvorby pre nás predstavuje vhodný materiál poskytujúci pohľad, náhľad na postavy, ktoré sú v našej pozornosti, a na ktoré sa sústredíme.

Kým jedna kapitola bude venovaná hlavnej hrdinke *Lipovianskej maše*, teda len jednej ženskej postave, druhá kapitola sa bude zaoberať rozborom viacerých ženských postáv, vyskytujúcich sa v celej Laskomerského humoristickej próze. Takéto členenie sme zvolili

na základe dvoch rozdielnych typov prác, a ďalej kvôli možnosti presnejšieho rozboru postáv. V Lipovianskej maši tak budeme riešiť ženskú hrdinku ako samotnú postavu, v argumentoch sa nebudeme opierať o ostatné, iné ženské postavy v diele, inak povedané, nebudeme ich prepájať s postavami zo zvyšnej tvorby. V humoristickej próze budeme riešiť ženské postavy komplexne, jeden názor, argument, podložíme ďalšími, nachádzajúcimi sa práve v tomto type Laskomerského tvorby. Budeme tak spájať viacero charakteristických črt, či už rovnakých, alebo odlišných, teda sa bude diať naberanie, hromadenie týchto charakteristík z celej širokej humoristickej prózy. Mohli by sme konštatovať, že tak bude vhodnejšie, presnejšie vytvorený konečný obraz ženy v tvorbe G. K. Zechentera-Laskomerského, a to ako v novele, tak v humoreskách.

To, z čoho budeme v práci vychádzať, je charakterizovanie tvorby, na ktorú sa zameriame, ale aj špecifiká tvorby daného autora, pričom istý základ bude zhrnutý v jednej kapitole (viď kapitola 1.), avšak tieto špecifiká, najmä prevládajúce prvky romantizmu či realizmu, budú prechádzať naprieč celou prácou, každou kapitolou, v súvislosti, nadväznosti na riešenú tému, ktorú s týmito špecifikami budeme postupne prepájať, poukazovať na ne.

1. Genéza tvorby

Spisovateľa Gustáva Kazimíra Zechentera-Laskomerského zaraďujeme k vrstovníkom štúrovskej generácie, no v dôsledku charakteristických črt jeho tvorby ho považujeme za jedného z prvých autorov slovenskej literatúry, ktorý svojou tvorbou smeruje od romantizmu k realizmu. Takéto zaradenie autora na základe jeho tvorby je ovplyvnené najmä jeho humoristickou prózou. Práve ňou sa vzd'ahuje od romantického zobrazovania situácií, pretože takéto využívanie humoru napomáha k reálnejšiemu zobrazovaniu skutočnosti, teda týmto spôsobom písania sa objavuje na rozhraní, prelome dvoch vývinových etáp, romantizmu a realizmu. Práve toto vymaňovanie sa zo „stereotypu“ romantizmu, je akousi predzvesťou dlhej cesty jeho prózy k literárnemu realizmu, čo sám naznačuje krédom v črte *Cestovanie na vakácie*: „*Nepíšem román, ani novelu; nikto sa nezalúbi, neožení, nezastrelí, neutopí, nezakole, ani neotrávi; nebudú domy horieť, ani nebude potopa lomoziť, nič, ani len máčny mak toho všetkého. Kto toto čítaš, neboj sa, nebudú ti vlasy dupkom vstávať, ani neupadneš do mdloby*“ (Laskomerský, 1958, s. 203).

K realizmu sa najviac približuje opismi postáv alebo prírody, ďalej jednoduchými príhodami zo života, ktoré nezveličuje tak, ako je to príznačné pre predošlú etapu, a teda romantickú tradíciu, ktorú zasa v humoreskách presadzuje práve hyperbolizovaním situácií (gradovanie, mdloby, hádky), čo vytvára značne zveličenú komiku. Laskomerského tvorbu tak môžeme označiť za snahu o niečo iné, prerod, zmenu, a samotného autora za istý prechodný článok, spojivo medzi dvoma literárnymi smermi, aj keď v čase jeho písania, tvorenia, ešte nie tak vyhranenými, ohraničenými. Významnú časť v Laskomerského prozaickej tvorbe tvorili humoresky a humoristické kresby, ale treba sem priradiť aj významnú novelu *Lipovianska maša*, ktorá je jeho najrozsiahlejším beletristickým dielom. Laskomerského uverejňovanie týchto diel sa spája najmä s časopismi *Černokňažník*, *Sokol*, *Orol*, a výrazne prispieval aj do *Národných novín*.

Je pomerne náročné presne definovať, charakterizovať humoristickú prózu, keďže ide o žáner, ktorého stav nie je konečný, ale sa nachádza v neustálom vývine, a z toho dôvodu je možný, respektíve istý výskyt viacerých charakteristík. „*Situačná komika, prekvapujúce príhody, nezdary vyvolávajúce smiech, protiklad namýšľanej vznešenosti s hlúposťou a príliš ľudskou situáciou*“ (Pišút, 1984, s. 297), využívané aj u Laskomerského, zhrnul Milan Pišút v *Dejinách slovenskej literatúry III* ako všeobecne uplatňované témy humoru. K týmto témam, črtám humoru, viditeľným aj v tvorbe Laskomerského, ktoré

charakterizoval, spresnil Milan Pišút, sa v tejto práci prikláňame. V našej pozornosti sú aj Laskomerského hry, napríklad Starý zaľúbenec, Komédia bez zaľúbenia alebo Oklamany klamár. Autor svoju humoristickú prózu nazýva pojмами, a sám svoje dramatické pokusy označuje za „*frašky, žarty, a najčastejšie plotky. Zrejme tým chce naznačiť nenáročnosť využívaných kompozičných postupov, ale odkazuje aj na krátky rozsah drám a pod.*“ (Báľentová, 2010, s.135).

G. K. Zechenter-Laskomerský vo svojich humoreskách, celkovo vo svojej humoristickej próze, čerpal najmä „*zo spomienok na mladosť a z reality, ktorú práve prežíval*“ (Pišút, 1984, s. 297). V prvom prípade, teda diela predstavujúce spomienky na autorovu mladosť, prevládajú príjemné pocity ako radosť, smiech, spokojnosť, kým v druhom prípade, a to v dielach zobrazujúcich prežívanú realitu autora, sú príznačné pozorovania tohto života a jeho paradoxy, inšpiráciu našiel aj v študentských historkách, ale využil aj svoje lekárske skúsenosti a vlastné dojmy z cestovania. V celej tejto vybranej časti Laskomerského tvorby, ktorej sa venujeme, autor často uplatňuje najmä metaforu, hyperbolizáciu, ale aj princíp kontrastu a paródie, pričom jeho tvorba v značnej miere obsahuje satiru a humornosť. Mohli by sme konštatovať, že je to jedna zo základných črt Laskomerského prozaickej tvorby, kam patria najlepšie z jeho humoresiek ako Radvanský jarmok, Študentský majáles, Cestovanie na vakácie alebo Žena veľa znesie. Tie, a mnohé ďalšie humoresky, vyšli knižne v súbore Zozbierané žarty a rozmary. Nesmieme zabudnúť ani na divadelné jednoaktovky, hry Komédia bez zaľúbenia alebo Oklamany klamár a Starý zaľúbenec, v ktorých využíval rovnaké princípy ako v humoreskách.

Významné miesto v Laskomerského tvorbe má aj jeho najrozsiahlejšie beletristické dielo, už spomínaná Lipovianska maša, s podtitulom Rozprávky zo života ľudu slovenského. V tejto novele je evidentná prítomnosť, stret dvoch vývinových etáp, čo vieme dokázať tým, že v diele sú rozoznateľné ako prvky romantizmu, tak realistické prvky. Prevládajú tu ešte atribúty romantizmu ako motív lásky, zrady, vraždy, a viditeľné, reprezentované sú cez dynamické časti textu. Naopak, realistické črty sú najvýraznejšie práve v statických častiach textu, pričom charakteristické črty realizmu spozorujeme najmä v opisoch prírody. Tým, že v novele dochádza k stretu dvoch literárnych smerov, predstavených cez rozmanitosť a napätie deja, bohatosť opisov a realistických faktov, je Lipovianska maša nielen zaujímavým a významným dielom G. K. Zechentera-Laskomerského, ale ju môžeme označiť aj za akýsi náčrt románu.

V súvislosti s dielom Lipovianska maša chceme ešte ujasniť jej zaradenie do istého literárneho žánru, ku ktorému sa v práci prikláňame, a zároveň používame. V odbornej

literatúre sa nachádzajú striedavo označenia poviedka alebo novela. Riešenie, ktoré žánrové označenie je správne, nie je také jednoznačné. Nejednotnosť v určení žánru spočíva aj vo fakte, že v tom období literárneho vývinu ešte žánre, tak ako ich chápeme a poznáme v súčasnosti, nefungovali. Rody a druhy ešte v období pôsobenia G. K. Zechentera-Laskomerského mali krátku tradíciu a pomaly si vyhraňovali svoju identitu. Kryštalizácia jednotlivých žánrov prózy bola pomerne problematická. „Základným problémom vývinu celej epicko-prozaickej tvorby bol rozpor medzi zotrvačnými romantickými kritériami a smerom spoločenského vývinu.“ (Čepan – Šmatlák - Noge, 1965, s. 184). Súčasne s týmito vnútornými vplyvmi žánre podliehali aj vonkajším vplyvom, najmä tlaku ideovo-estetických názorov. Zároveň ďalším problémom bolo, že kvôli nedostatočnému vymedzeniu jednotlivých žánrov, autori neodbočovali, ale pokračovali v „zabehnutom“ „schematickom zobrazovaní skutočnosti a v druhovom synkretizme“ (Čepan – Šmatlák - Noge, 1965, s. 70) . Základným prvkom, pomocou ktorého sa viditeľne líši poviedka od novely, je výskyt opisných častí a dramatickosti v diele. Usudzujeme, že Laskomerský je v diele predsa len viac romantikom ako realitom, a romantické prvky, ako je spomínaná dramatickosť a napätie, prevládajú nad realistickými, prezentovanými predovšetkým časťami opisov prírody alebo postáv. Inak povedané, dramatickosť a napätie sú v poviedke značne potláčané, ale objavuje sa tu aj nečakaný záver, a to presahuje výskyt opisných častí, ktoré sú charakteristické predovšetkým pre poviedku. Aj keď značná časť Lipovianskej maše je venovaná opisu poľovačky na medveďa, objavujú sa tu mnohé zvraty typické pre dramatický text, a tie nás tiež smerujú k novele, ktorá sa približuje k dramatickému textu. Taktiež sa môžeme odvolávať aj na rozsah poviedky a novely, pričom poviedka je žánr menšieho rozsahu a novela žánr väčšieho, stredného rozsahu. Odvolávajúc sa najmä na tieto charakteristické znaky poviedky a novely, ktorými sa tieto žánre odlišujú, sa v práci prikláňame k žánrovému označeniu Lipovianskej maše za novelu.

2. Spôsohy zobrazenia ženskej hrdinky v Lipovianskej maši

2.1. Hlavná ženská postava v novele Lipovianska maša

G. K. Zechenter-Laskomerský v diele Lipovianska maša bol skromný v počte ženských postáv, pretože v diele sa okrajovo spomína len Jankova slepá matka a Aničkina kamarátka z detstva Marka, a nakoniec sa v diele nachádza už len hlavná hrdinka Anička Dymáková. Z nich najvýraznejšou, a ako sme povedali, hlavnou ženskou hrdinkou diela je práve posledná menovaná Anička Dymáková, ktorej sa v tejto kapitole venujeme. Táto ženská postava je stredobodom diela, okolo nej sa rozvíja samotný dej, ktorý sa dynamizuje romantickými motívmi ako motív zrady, nenávisť, ktorá vyústí až do vraždy. V závere diela sa však objavuje odpustenie, a celými týmito dynamickými časťami prechádza, prestupuje, resp. je v nich prítomný motív lásky, kvôli ktorej vznikajú spomínané situácie ako závisť, nevraživosť, zrada, a nakoniec vražda. Tvorcami dynamiky deja vytvárajú okolo Aničky Dymákovovej, sú mužské postavy. Janko Dubec ako ideálny slovenský mládenec, a Ravasy ako záporná postava správcu železniarne. Mužské postavy sú vykreslené odlišne, sú to vzájomní rivali, ktorých autor stavia do silného kontrastu (viď kapitola 2.2). Mohli by sme konštatovať, že do samotného kontrastu je vložený romantický prvok (Janko Dubec) s realistickým prvkom (Ravasy).

Laskomerský s výstavbou hlavnej ženskej postavy ako ideálnej slovenskej ženy začal hneď od výberu mena. Zvolil typické slovenské ženské meno Anička, pričom by sme mohli povedať, že Anička ako meno je „slovenský fenomén“, keďže s týmto menom sa stretávame u mnohých ženských postáv v rôznych dielach a literárnych obdobiach. Vzhľadom na obmedzený rozsah práce sa nemôžeme tejto problematike venovať obširnejšie, komplexne ju obsiahnuť. Tým, že táto žena dostala také výrazné slovenské meno, autor v nadväznosti na to pokračuje v opise hrdinky, ktorá má všetky atribúty, črty slovenskej ženy, ktoré nachádzame nielen v opise výzoru, ale aj v jej povahových vlastnostiach, v správaní. Laskomerský postavu Aničky Dymákovovej vykreslil práve tak, ako si nielen on predstavoval, ale aj ako si literatúra v danej dobe a vo vtedajšom štýle písania vyžadovala, respektíve ako to bolo typické. Tým myslíme, že v romantizme sa postavy zvykli idealizovať. Vo všeobecnosti, z hľadiska povahových vlastností ideálnej ženy sú predstavované najmä vlastnosti ako poslušnosť

voči mužovi, oddanosť manželovi a rodine, starostlivosť o rodinu, pracovitosť, a schopnosť udržiavať poriadok v dome, ale aj na statku. Niektoré tieto znaky vieme dokázať, podložiť úryvkami, časťami textu, kde sú viditeľné, kde sa objavujú v správaní, konaní Aničky Dymákovovej. Napríklad v časti, kde Aničke strýko oznámil svoje rozhodnutie, že jej ženíchom sa stane Ravasy. Síce Ravasym opovrhovala, ale vedela, že nemá na výber, pretože aj tak sa musí „*podrobiť, ináč že ju z dedičstva vytvorí a von z domu vypráši*“ (Laskomerský, 1958, s. 456). Ako žena v tej dobe sa musela podriaďovať, pretože v prípade, že by sa strýkovmu rozhodnutiu vzoprela, a jeho výstraha by sa vyplnila, v tej dobe by mala veľmi ťažký život, najmä čo sa týka tlaku spoločnosti. Aničkina láska k Jankovi je v stave neprajnosti, rozdelená strýkovým nesúhlasom s Jankom ako ženíchom, a v istej časti si môžeme všimnúť znak romantizmu, a to lásku hlboko prežívanú, tragickú, nesúhlas s láskou dvoch, ochota obetovať život v stave jej nenaplnenia, kedy Anička „*uisťovala milovaného Janka, že si ona radšej mlynský kameň na šiju zavesí a do pahltnej krútnavy tam pod nimi blbotajúcej sa hodí, než by mala byť Ravasyho spoločnicou.*“ (Laskomerský, 1958, s. 456-457).

Samozrejme, v mnohých dielach, aj v Laskomerského humoreskách, sa často využívajú na vykreslenie osobnosti žien vlastnosti ako preľkanosť, šibalstvo, intrigy a ohováranie, respektíve výrečnosť, avšak v novele Lipovianska maša sa s týmito vlastnosťami u ženských postáv nestretávame.

Z hľadiska výzorových, vonkajších črt je pre Laskomerského ideálnou ženou žena s vysokou postavou „*a predsa plných ťahov, štíhla beluša*“ (Laskomerský, 1958, s. 448), husté blond'ové vlasy, u mladých dievčat sú typickým znakom vlasy zviazané do vrkočov, ďalej biela pokožka, zapýrené líčka, červené ústa a pekné biele zuby. Ak chce autor apelovať na krásu mladej slovenskej ženy, vyzdvihuje popri jej výzore aj isté abstraktnosti, ako je zvonivý hlas, prenikavý smiech, prívetivý úsmev a hypnotizujúci pohľad.

Mohli by sme konštatovať, že cez Laskomerského opis slovenského dievčaťa dokážeme postrehnúť isté súvislosti s prírodnými obrazmi, akoby autor opisoval samotnú krásu slovenskej prírody, presnejšie podtatranského kraja, a tým pokračuje v opise ženskej hrdinky. Takýto stav je viditeľný napríklad v časti, keď Janko počas prechádzky objaví líku plnú rôznofarebných nezábudiek. Samotný kvet, jeho rôznorodé farby, odtiene, a celá táto scenéria mu pripomínala Aničku, ktorej najobľúbenejším kvetom bola práve nezábudka. Priamo v tejto časti Lipovianskej

maše autor pripodobňuje, prirovnáva vlastnosti kvetu nezábudky k vonkajším vlastnostiam, črtám hlavnej ženskej postavy. Počas opisov prírody autor často využíva hru farieb, ich odtieňov, a nie je tomu inak ani v opise ženskej postavy, ako už bolo spomenuté, aj na základe toho vidíme isté vzájomné súvislosti, prepojenie medzi zobrazovaním prírody a opisom ženy. Na túto skutočnosť môžeme poukázať priamo v časti, kde bol opisovaný výzor Aničky Dymákovej, ale aj v časti, kde bola táto postava prirovnávaná k scenérii na lúke plnej nezábudiek. Farby tu autor používa rôznymi spôsobmi, teda nielen vo svojom základnom tvare: „*Vlasy žlté, vo dvoch hrubých povesnách poviazané, vlnili sa jej chrbtom dolu. Biele vysoké čelo, modré podlhovasto krojené oči, nos rovný...*“ (Laskomerský, 1958, s. 448), ale aj ako odtiene, teda využíva širokú škálu farieb: „*to slaboružový a žltkavý kvietok mala Anička vo zvláštnej oblúbe*“ (Laskomerský, 1958, s. 475) alebo „*A jej hlas znel tak lúbezne ako ten večerný zvonček v čas jasného blankytu.*“ (Laskomerský, 1958, s. 448). V opise používa farby aj pomocou prirovnaní: „*...líca ako jablko; zuby biele ako sneh tam na chlme*“ (Laskomerský, 1958, s. 448), alebo vytvára zložené slová: „*v hustej krovine červenošmuntavý medokýš*“ (Laskomerský, 1958, s. 475) alebo „*Tento milý, to nebomodrý ... kvietok*“ (Laskomerský, 1958, s. 475). Taktiež v opise používa farby prostredníctvom prenášania významu, teda využitím prvkov na základe istej vlastnosti, v tomto prípade farebnej podobnosti: „*líca ako jablko*“ (Laskomerský, 1958, s. 448) alebo „*jahodové, ako peniažtek malé ústa*“ (Laskomerský, 1958, s. 448).

2.2. Kontrast mužských postáv a vytvorenie ideálneho páru

V tejto kapitole sa sústreďujeme na dvoch mužských hrdinov v diele Lipovianska maša, ktorých autor postavil do popredia, a to Janka Dubca a Ravasyho. Všímať si ich budeme ako dve výrazné postavy, ktoré Laskomerský postavil proti sebe, do silného kontrastu. Tieto dve postavy, sústredené okolo hlavnej ženskej hrdinky Aničky Dymákovej, sú pôvodcami vytvárajúcimi dynamiku v diele, dotvárajú samotný dej, a to odkazom na ich vlastnosti, vzťah, rivalitu a pocity. Mohli by sme zhodnotiť, že sa tak deje práve na základe ich odlišnosti, inakosti, protikladnosti. Zároveň je naším cieľom poukázať na akúsi autorovu potrebu spájať „to, čo k sebe patrí“ v zmysle „rovný rovného si hľadá“. Takáto situácia je evidentná, zrejماً medzi dvoma postavami, a to vzájomná náklonnosť Aničky a Janka, o ktorej pretrhnutie, narušenie, zánik sa snaží ďalší Aničkin nápadník Ravasy, ku ktorému zasa Anička pociťuje

odpor, antipatiu. Postupne sa tak dopracujeme k tomu, že väčšina spomenutého v tejto kapitole, venovanej mužským postavám a ich vzťahu k hlavnej ženskej hrdinke, sú v podstate dozvuky romantizmu.

Vonkajší opis mužských postáv je odrazom ich vnútra, ich vlastností, charakteru, to všetko je v súlade s ich činmi, zmýšľaním, ale autor tieto ich črty zvečnil aj na výzore, keďže by sme mohli povedať, že ich vnútorné vlastnosti sa predrali na povrch, a teda na ich vonkajší vzhľad. V kontraste sa tak nachádzali postavy, ale kontrastný bol aj ich vzhľad a konanie. Tým, že práve tak silno odlišné postavy Laskomerský postavil proti sebe, vynikli omnoho presnejšie, detailnejšie, ako sám autor poznamenal: „*Dobré bez zlého, pekné bez špatného, veľké bez malého, svetlé bez tmavého byť nemôže; odpor v prírode je potrebný, aby tak pochop jedného popri druhom lepšie mohol vynikať. A tak, hľa, i v tejto skromnej spoločnosti nachodil sa do očí bijúci kontrast.*“ (Laskomerský, 1958, s. 448).

Laskomerského predstava ideálneho slovenského muža spočívala v istých vnútorných i vonkajších vlastnostiach. Čo sa týka výzoru, muž mal byť vysoký, mať svalnatú postavu, čierne oči, tmavé vlasy, a dôležitým prvkom krásy boli upravené fúzy. Tieto vonkajšie črty dotvárala hrdá, ľahká chôdza, muž má chodiť hrdo a vzpriamene. Tak ako aj u ženskej postavy, aj tu na vyjadrenie, nadnesenie, vyzdvihuje u muža prenikavý pohľad, z ktorého „srší“ odhodlanosť. Presne tak vyobrazuje aj Janka Dubca v Lipovianskej maši. Okrem spomínaných vlastností ideálneho slovenského muža v Laskomerského diele, Janka Dubca, dotvára slovenský kraj a vzdelanosť: „*Janko chodil s najlepším prospechom do škôl, oddal sa dušou vedám, pestujúc nadovšetko prírodovedu.*“ (Laskomerský, 1958, s. 452), ktorú Janko dokázal využiť pri hospodárení svojho majetku. Veľkú úlohu v diele zohráva aj spoločenská situácia, odrážajúca sa v časti, keď Dymák odmietne možnosť, že by sa stal Janko Aničkiným manželom. Dôvodom je tu aj národnostná otázka, a teda, že Janko je v očiach Dymáka Slováč, nebezpečný pansláv, ktorý ovplyvnil ostatných mladých čítaním národného „Sokola“ a hraním národných hier, a naopak, pre Janka bol Dymák „maďarón“, človek, ktorý potlačoval snahy Slovákov. G. K. Zechenter-Laskomerský tak v pár riadkoch, nenápadne, nenarúšajúc samotný dej, poukázal na spoločenskú situáciu, a skonštatoval: „*Sú to dve tak rozličné mienky, ako oheň a voda, sever a juh, a skorej Bystrá hore na Ďumbier, na svoje strmé žriedlo vráti, ako by sa tieto odporne mienky v súhlas mohli uviesť. Ved' sme toho zakúsili dost' a ešte i zakusujeme!*“ (Laskomerský, 1958, s. 454).

Do protikladu k predstavenému typu ideálneho slovenského muža, v tomto prípade Janka Dubca, je postavená mužská záporná postava Ravasyho. Ravasy je vo všetkých smeroch úplným opakom Janka Dubca. Oproti romantickému, nadnesenému, ideálnemu opisu Janka, je akoby realistické vykreslenie, verný, presný opis Ravasyho, ktorého postava je ladená záporne. Ravasy mal chudú postavu, nezdravú pokožku, škuľavý pohľad, štrbavý úsmev, a prvok mužskej krásy, jeho fúzy, boli riedke a úzke. Jeho vnútro sa nelíši od vonkajších znakov, črt, u tejto postavy prevláda pomstivosť, zákernosť a intrigy. Tak ako pri predchádzajúcej mužskej postave, ale aj ženskej hrdinke, aj tu je výzor odznakom vnútra, odznakom ľudskej duše. Laskomerský túto mužskú postavu vytvoril a opísal veľmi negatívne, okrem toho, že tieto postavy tvoria výrazný protipól, sa ďalej môžeme len domnievať, či tak spravil len kvôli potrebe prítomnosti nejakej zápornej postavy v diele, alebo kvôli väčšiemu zviditeľneniu ideálnej mužskej postavy, ktorá tak naberá väčšie rozmery, dôležitosť, kladnosť. Na základe už spomínaných opisov oboch mužských postáv môžeme poznamenať, že už spomínané znaky, črty sa dajú priradiť ako prvky romantizmu, ale v prípade postavy Ravasyho aj prvky realizmu. Tým myslíme protiklad, kontrast dobra a zla, prívetivosť a nepriateľstvo, ale aj prvky ako zrada, intrigy, vznikajúce kvôli túžbe po žene, kde z jednej strany je to láska, z druhej strany akási skazená túžba.

V zmysle už spomínaného „rovný rovného si hľadá“, čo je tak isto prvok slovenského romantizmu, tiež jeden z evidentných aj v Lipovianskej maši, aj tu vzniká prirodzená príťažlivosť medzi istými osobami, teda Aničkou a Jankom, ale objavuje sa tu aj túžba Ravasyho po žene, o ktorú má záujem jeho rival, nepriateľ, a keďže si uvedomuje, že jeho šance na získanie ženy nie sú žiadne, rozhodne sa ju získať prostredníctvom svojej zákernosti, klamstvom a intríg, proste všetkými možnými prostriedkami. Kým Laskomerský postupne k sebe citovo pripútava Aničku s Jankom, zároveň ich od seba oddeľuje, oddiaľuje tým, že im pripravuje nástrahy v podobe závisti a nevraživosti zo strany Ravasyho. Ako sme už uviedli v predchádzajúcej kapitole, Anička Dymáková nemala ako žena v podstate žiadne právo, respektíve možnosť zmeniť strýkovo rozhodnutie, vzoprieť sa, lebo v opačnom prípade, ak by to odmietla prijať, bola by doslova vyhostená z domu, bez peňazí, a v takom prípade sa potom do situácie zapája dedina, predstavujúca verejnú mienku, ktorá samotné dielo dokončí, a pod jej tlakom je žena vytlačená na okraj spoločnosti, s ťažkým životným údelom a bez pomoci, len s odcudzením okolia. Nakoniec však autor uprednostní víťazstvo dobra (ďalší romantický prvok), a dochádza k vytvoreniu ideálneho páru,

páru ľudí, ktorí k sebe podľa všetkého patria odjakživa, a predstavujú osudovú, pravú lásku.

V nadväznosti na to, ak už poukazujeme v tejto kapitole na prvky romantizmu v spojení s postavami v Lipovianskej maši, zameriame sa ešte na zobrazovanie, prežívanie lásky. Láska Aničky Dymákovvej a Janka Dubca bola obojstranná, úprimná, hlboká, čistá, „*láska v hĺbinách duše zakorenená, hotová i k tým najväčším obetiam*“ (Laskomerský, 1958, s. 453). Takáto láska je puto, ktoré sa nedá ľahko pretrhnúť, nepozná prekážky, pretože tie prekoná, láska je v romantickom duchu na vrchole, prevažuje nad všetkým ostatným, na okolitým svetom a jeho problémami. Zároveň sa láska prejavuje o to silnejšie, keď je zakázaná, ovplyvnená neprajnosťou okolia, alebo človek nemá šancu, možnosť prejaviť svoje city: „*jeho láska nielenže nebola udusená, ale tajná, v útrobach ukrytá, tým tuhšie plápolala*“ (Laskomerský, 1958, s. 455). S láskou, zaľúbencami sa spája aj motív mesiaca, noci. Mesiac, často využívaný aj v spojení s láskou, zaľúbením, autor využíva aj v novele, akoby to bol svedok tajnej lásky Aničky a Janka čeliacej neprajnosti: „*Mesiac, dobrý ladný mesiac bol odjakživa priateľom zaľúbencov, alebo popravde rečeno, zaľúbenci bývali a bývajú jeho priateľmi....Týchto tak rád von vyťahuje do tajného, čarovného svojho svetla...*“ (Laskomerský, 1958, s. 455), svoju vzájomnú náklonnosť museli ukrývať, a v takom stave mala aj ostať, keďže sa Anička mala vydať za iného.

Ak by sme sa pokúsili zhrnúť predstavovaný komplex lásky v Laskomerského diele Lipovianska maša, dostali by sme sa k záveru, že v rámci tohto motívu sa prelína romantický, aj realistický náhľad na lásku. Inak povedané, v zmysle spomínaného „*rovný rovného si hľadá*“, sa táto koncepcia nachádza v romantizme, a v modifikovanej podobe aj v realizme, pričom v každej etape nadobudla iné kvality. V prvom rade ide o princíp rovnej a nerovnej lásky, ktorý sa väčšinou odvoláva na rovnosť z hľadiska spoločenského postavenia dvoch zaľúbených, kde jeden je vo vyššej spoločenskej triede ako druhý. V Lipovianskej maši tento princíp môžeme uplatniť v zmysle romantického spájať pekné s pekným, dobré s dobrým, rovné s rovným, aj keď to bola láska odsúdená kvôli nerovnému, odlišnému prostrediu, v zmysle „*maďarónstva*“ a „*panslávizmu*“, predstavovaným Dymákom a Dubcom. Ďalej je to postavenie romantickej náruživaj, vášnivej, slepej lásky proti realistickej láske, ktorá sa uplatňuje v zmysle pragmatizmu, a teda láska obyčajná, každodenná, bez väčšieho citového prežívania. V Lipovianskej maši sa nám prelínajú oba typy lásky, keďže láska Aničky a Janka bola oddaná, náruživá, ale na druhej strane láska,

ktorá aj napriek veľkému prvotnému citovému vzplanutiu, predpokladáme, že obstála aj nástrahy každodenného života, v podobe manželstva, výchovy detí, životného stereotypu. V rámci motívu lásky pozorujeme aj výskyt realistických znakov, keďže väčšinou sa v realizme neženia postavy, ale majetky, napríklad keď Dymák súhlasil s Ravasyho žiadosťou o Aničkinu ruku, pretože bol predpoklad, že sa o železiarstvo dobre postará. V závere môžeme ešte poukázať na realistický zmysel pre dodržiavanie poriadku, istých hraníc, v našom prípade to prenesieme na dodržiavanie istých spoločenských zásad danej doby, kedy sa odpor, odmietnutie poslúchnuť, narušenie hraníc, zvykov, prísne trestalo. Deje sa tak v časti, kde sa Dymák vyhráža Aničke, aby sa podriadila jeho rozhodnutiu, inak si pripraví ťažkú budúcnosť. Tá však aj napriek tomu, že sa podriaďiť nechcela, odmietala, nemá na výber, ďalej neprotestuje, ale ešte sa vypovedá Jankovi o úmysloch, že by sa radšej zabila, ako sa vydať za Ravasyho.

3. Spôsoby zobrazenia ženskej hrdinky v humoristickej próze

3.1. Typy výstavby ženskej postavy

V tejto kapitole sa zameriame na rozličné typy výstavby ženskej postavy v Laskomerského humoreskách, fraškách, žartoch a hrách. Naším záujmom je sledovať vo vybraných dielach postavenie ženy, v akých životných úlohách, polohách sa jeho ženské postavy nachádzajú, akými charakterovými črtami, znakmi sa vyznačujú, pričom sa budeme orientovať ako na vonkajšie znaky, výzor postáv, tak aj na vnútorné, ich charakter, povaha, a mohli by sme povedať, že spravíme akýsi rozbor ženských vlastností a budeme to dokazovať ukázkami z diel. Ženské postavy u Laskomerského sa síce nachádzajú v rozličných životných úlohách, či už ako teta, matka, snúbenica, manželka, dievča alebo slúžka, ale zároveň sa vyznačujú spoločnými črtami, rovnakými znakmi v tej-ktorej úlohe. Zároveň s naším rozborom sa tu prelínajú, prepletajú špecifiká tvorby G. K. Zechentera-Laskomerského, ktoré tak ako v predchádzajúcich kapitolách, aj v tejto budeme zahŕňať do rozboru ženských postáv, štýlov a spôsobov ich vyobrazenia, činov, konania, a to všetko v zmysle romantickom, alebo naopak, realistickom. Tak ako sme tieto prvky zisťovali v kapitole venovanej Lipovianskej maši, tak aj tu si všímame, ktorý literárny smer prevláda v humoristickej próze, respektíve aké situácie, prvky sú typické pre literárny realizmus, alebo naopak, kedy je nadvláda prvkov patriacich do obdobia romantizmu. Aj keď Laskomerský odmieta vo svojich humoreskách veľké zápletky a intrigy romantickej sentimentálnej prózy, nezaobíde sa ani v tejto časti svojej tvorby bez toho, aby ich využíval, avšak v menšej miere, akoby oslabené. Laskomerského snaha odlíšiť sa, vzdialiť sa od romantických črt a schém je viditeľná v mnohých jeho humoreskách, a to jeho neustálym zdôrazňovaním, že píše jednoducho a jeho opisy a príhody sú skutočnosťou. Svoj zámer, respektíve smer, ktorým sa uberá, a teda vzdáľuje od romantickej tradície k realizmu, zdôrazňuje a obhajuje vo svojom kréde, spomínaným už v predošlej kapitole (viď kapitola 1.). Na druhej strane, ako sme už spomenuli, akoby sa nevedel úplne zbaviť, odlúčiť od romantickej tradície, a tak v humoreskách nájdeme aj dejové zvraty, hyperbolizáciu, zveličenú komiku. Aj na základe toho, teda nejednoznačným určením textov, v ktorých sa vyskytujú prvky oboch literárnych smerov, sú niektoré humoresky reálnejšie, tie väčšinou nadväzujú na život autora,

a teda aj ženské postavy sú vykreslené reálnejšie, iné sú zasa akoby tvorené na pobavenie čitateľa, v tých väčšinou prevláda karikatúra a komickosť, a to sa odráža aj na výstavbe ženskej postavy, jej konaní, prípadne výzore, alebo na celkovej situácii, poprípade na konečnom výsledku. Už teda vieme, že Laskomerského humoresky často využívajú komiku a karikatúru postáv, čo vyvoláva humorné zameranie samotného textu, pričom by sme takýto prvok mohli označiť aj za jeden z faktorov ovplyvňujúcich Laskomerského koncepciu ženských postáv.

Karikatúrny prístup však Laskomerský nesústreďuje len na ženské postavy, ale v rovnakej miere týmto spôsobom stvárňuje aj mužské postavy. V súvislosti s Laskomerského využitím karikatúry v humoreskách treba poznamenať, že sa zakladá na „*predimenzovanom zachytení reality, v tom tkvie jej komický účinok*“ (Báľentová, 2004, s. 22). Napriek tomu autor zmierňuje ostrý tón svojím miernym humorom, a tak „*nezasahuje čitateľa na citlivých miestach, neuráža*“ (Báľentová, 2004, s. 22) ani čitateľa, ani postavy. Laskomerského karikatúry sú založené na detailnom vnímaní, realistickom zobrazení, ale aj na humornom zafarbení, ktoré sa vytvára prostredníctvom hyperbolizácie. Na to, že Laskomerský karikatúrnym vykreslením zasahuje mužské aj ženské postavy, môžeme poukázať v humoreske Ozvena, kde hlavnými hrdinami sú Miško Kostrnka a Sidónia. Starnúci mládenec, Miško Kostrnka, sa snažil svoj vzhľad zakryť svojim správaním, čo sa mu však nedarilo: „*On, súc kupeckým tovarišom, bol vymastený švihák trinástej próby, ale macošská príroda nenadelila mu ani telesných ani duševných predností nazbyt. Ako to u mladých ľudí často býva, rád sa vyľahoval, túžiac vše viac vyzerat', ako čím skutočne bol. Aby sa stal nápadným, zaštipoval si nos veľkými, aby neušli, širokým motúzom priviazanými okuliarmi. Zrelý vek – od dvadsiatich rokov vše na tej istej pudli ekvitoval – malá postava, plešivá hlava, vytiahnutý krk, so všetkými módnymi výstrednosťami robili ho, pravdaže, nápadným, ale i smiešnym.*“ (Laskomerský, 1958, s. 132). Inakosť oproti ostatným ženám je viditeľná aj na ženskej postave, kde Sidónia „*svojimi pohyby a súmernosťou vzrastu prevyšovala všetky svoje družky. Stránila sa jej mládež pre jej neslýchane ostrý jazyk, ktorým medzi známymi vystrájala ako osie hniezdo. Štiplavosť vtlačená bola na jej tvári nepochybnými ťahmi. Veľké ústa s počerným páperovým náterom, v kútikoch nadol v polkruh zohnuté, podobali sa polmesiacu;, od nosových krídel proti očiam vinuli sa tri subtilne vrásky ako stopy jesenného mrazu.*“ (Laskomerský, 1958, s. 133). Je evidentné, že karikatúra sa v ukážkach vzťahuje na opis, výzor postáv. Karikatúra zameraná na výzor postáv je viditeľná aj v iných

humoreskách. V humoreske Po železnici je to karikatúrne vykreslenie pani vo vlaku, s ktorou hlavné postavy cestujú v jednom vozni: „Rozvalená ležala v sedlisku mohutná pani, ako lavína pod Saladínom. Mala pobelavé fúzy, akými sa trojročný regrút mohol honosiť. Širokou tvárou cedil sa jej znoj ako srvátka z tvarohovej hrudy. Táto osoba útleho pohlavia bola tak povážneho tela, že by ju popravde nie k osobným ale ťarchovým vlakom boli mali pustiť. Jej pohľad, pretože ma kus upomínal na Jozefových sedem tučných kráv, ma tak pomútil, že som sa jej, keď na mňa fľochla, pýtal, či nefajčí.“ (Laskomerský, 1958, s. 145). Karikatúrne vykreslenie, a teda okrem jeho využitia v stvárňovaní postáv, je možné, dokázateľné aj v ich konaní, respektíve by sme mohli povedať, že od karikatúry postáv sa prechádza ku komickosti celej situácie, alebo ku komickému vyvrcholeniu príbehu. Na takúto komickosť vychádzajúcu, vyplývajúcu z karikatúrnych postáv vieme poukázať v humoreskách Múdra rada, Ozvena, Žena veľa znesie a Po železnici. Kým v humoreske Po železnici je komické správanie ženy, ktorá sa stále sťažuje na veľké problémy so žalúdkom, aká je citlivá, a aj napriek tomu sa neprimerane „napchávala“ jedlom, a popri tom aj jej karikatúrne vykreslenie (spomínané vyššie): „Z jej sentimentálnych pleták sme porozumeli, že máme pred sebou prímer nervózneho citlivkárstva, ženskej manciky, maznu, strčenú v ohromnej telesnej kasni.“ (Laskomerský, 1958, s. 145), v Múdrej rade je to príbeh bohatého a pekného dievčaťa Matildy, ktorej problémom je veľa nápadníkov, spomedzi ktorých si nevie vybrať, a preto si pýta radu od starého kapitána. Ten jej poradil: „Viete čo, slečna? Tak akoby náhodou pri dobrej príležitosti padnite z paluby do mora. Ja budem mať na starosť, že sa vám nestane nič. Uvidíte, čo si počnú vaši dvoritelia.“ (Laskomerský, 1958, s. 106). Matilda poslúchne, z piatich nápadníkov skočia len štyria, a zasa sa nedokáže rozhodnúť, preto chce poslednú radu od kapitána, ktorú nakoniec aj poslúchla: „Toho, čo neskočil,... ten jediný z nich má rozum“ (Laskomerský, 1958, s. 106). Komické zakončenie nájdeme aj v humoreske Ozvena, kde Miško Kostrnka chce spraviť dojem na Sidóniu a kričí do priestranstva, odkiaľ mu prichádza ozvena (muž z iného miesta opakuje Miškove slová), avšak Sidónia si chce vyskúšať ozvenu, a vykrične „Amor!“, a s ňou Miško „A Sidónia!“, z čoho vznikne ozvena (muž opakujúci zvolania): „Somár a pivónia! ... Sidónia, fúria, prebodla ho zrakom, ako keď študent motýľa ihlou prepichne. Za chvíľu stojí pre ním, trasúcim sa zajacom, ona rozhnevaná Anakonda, potom so slovami: „Prvé meno vaše, druhé moje,“ obrátiac do prachu stlačenému Kostrnkovi chrbát, pálila domov...“ (Laskomerský, 1958, s. 136). Rovnako komicky končí aj humoreska Žena veľa znesie,

kde Jano zbije svoju manželku Zuzku, čoho svedkom bol Klepkár. Na druhý deň, keď sa malo pracovať, Klepkár si všimol, ako Zuzka pracuje na lúke a Jano sedí na pni a odpovedá, prečo aj on nepracuje: „*Nemôžem, päste ma od včera bolia,*“ *odvetí s kyslou tvárou a ukáže opuchnuté päste.*“ (Laskomerský, 1958, s. 287). Nakoniec by sme mohli sa mohli odvolať na už povedané, že práve karikatúra a komickosť sú príčinou a výsledkom reálnejšieho zachytenia reality, toho, čo a ako to autor vidí.

Ďalej sa zameriame na chápanie lásky vo vybraných dielach Laskomerského humoristickej prózy, ale aj na odkaz, že lásku potrebuje každý človek bez rozdielu. Avšak tento komplex lásky nie je jednoznačný vo svojom zobrazovaní, v dôsledku toho, že sa tu znova prelínajú romantické črty, ale aj črty realizmu. Ako sme už spomenuli, dôležité u Laskomerského je zdôraznenie potreby konkrétnej lásky, ktorú potrebuje každý, inak sú z ľudí starí mládenci a staré dievky, pričom sa z nich stávajú ľudia mrzutí, otrávení životom, nepríjemní, čo autor vyjadril v Ozvene: „*Vzdor všetkým, do poľa pusteným galantériám a námahám nedokázal si ešte ženské srdce nakloniť. Ženská radšej tyrana znesie ako smiešneho človeka. On cítil horúcu potrebu lásky, ale jeho tropické túžby nenašli ozveny. A to nevoľníka zronilo; potratiac i posledné zbytky zmužilosti, stal sa nenávisníkom ako staré dievky, keď sa túžobného cieľa opakovane minuli.*“ (Laskomerský, 1958, s. 132-133). Zároveň v tejto humoreske sa poukazuje aj na to, že ľudia často hľadajú svojich partnerov na základe výtvaru, a nestarajú sa, nevšímajú si ich charakter, vlastnosti, čo môžeme dokázať v predchádzajúcej ukážke. Keď je človek dlho sám, je rád, ak sa mu ponúka aj niekto, kto nespĺňa znaky vyvoleného, vyvolenej, alebo vysnívaného človeka, pretože má šancu byť ľúbený: „*Po dlhšom váhaní a chlapaní sa osmelený Miško pribežká k nej, ponúknuť jej rameno. Odmerá si ho, a keď nič lepšieho nieta, podá sa. ... Sidka bola spokojná, bo skutočne nič lepšieho nemohla očakávať.*“ (Laskomerský, 1958, s. 133). Iné chápanie lásky Laskomerský zobrazuje v humoreskách Veľkonočná kúpačka a Verenice, dajte si pozor na prsteň!, kde lásku vníma istou biologizáciou citu, alebo by sme mohli dodať frázu „láska ide cez žalúdok.“, aj keď v tomto prípade, ktorý je zobrazovaný v humoreskách, nejde o situáciu, že by žena výborne varila, ale ona sama sa stáva objektom nereálnych vášní muža. Zároveň v takomto chápaní lásky autor využíva aj svoje poznatky z povolania lekára: „*Tihamír a Gizela ľúbili sa až do zjedenia. ... Srdce je v blízkom susedstve žalúdka. Keď náruživosť srdca búši do suseda, vzbudí v ňom lebo hlad, lebo pokazí mu apetít. – Známe nám je, že keď zalúbení jeden na druhého zazerajú, potratia apetít. Známe nám i to, že sa ľudia*

v láske často – hryzú, tak telesne. A to len preto, všetko preto, že srdce stojí so žalúdkom v tuhom a diplomatickom spojení. Žalúdok je minister dvoch záležitostí, premávky a financií; no srdce minister kultu a vojny.“ (Laskomerský, 1958, s. 100), ale aj vedomosti z oblasti biológie, keď takúto lásku ukazuje aj v živote hmyzu: „Keď sa totižto zdvorilý pavúk korí pavúčici, potom utekať musí, lebo ináč od rozjarenej dámy svojho srdca dohonený, od samičky na tele značne slabší, bol by nemilosrdne a či milosrdne z lásky ňou zožraný. Teda i tu máte lásku na zjedenie.“ (Laskomerský, 1958, s. 100). Podobné zobrazenie lásky je teda aj vo Veľkonočnej kúpačke, kde ide o lásku Jožka a Tinky: „I Jožko pri žalúdku nezabudol ani na srdce, čo mu tým ľahšie padlo, že srdce blízko žalúdka leží, a povedá sa celkom dôsledne: „Tak ťa rád mám, že by som ťa hneď zožral.“ Gustióznym predmetom jeho lačného srdca bola, ako nám všetkým vedomo, jeho Tinka – plný, zdravý, okrúhly ako jablčko červený hryz.“ (Laskomerský, 1958, s. 122). Spolu s témou lásky súvisí aj manželstvo a postavenie ženy v tomto zväzku, respektíve jej vzťah mužovi, manželovi. Manželstvo sa väčšinou uzatváralo nie z lásky, ale sa spájali majetky rodín, z čoho vyplýva, že rodičia vybrali ženu alebo muža pre svoje dieťa, a pritom čistá láska bola vecou druhoradou, prioritou bolo finančné zabezpečenie. Taktiež postavenie ženy v manželstve bolo určené, vymedzené prácou v domácnosti, starostlivosťou o deti a poslušnosťou voči manželovi. Poslušnosť ženy, respektíve nutnosť vydržať v patriarchálnej spoločnosti to, čo jej muž „nadelí“, Laskomerský zvýraznil v diele Žena veľa znesie, keď tu opisuje, ako Zuzka strpela bitku od manžela. V závere diela však Laskomerský zjemňuje celú situáciu tým, že sa to samo nakoniec obrátilo proti Janovi, ktorého boleli ruky a nevedel tak pracovať, pričom Zuzka si na druhý deň spievala a pracovala. Autor tu taktiež vyzdvihuje silu ženskej postavy, všeobecne žien, silu prekonávať ťažké životné situácie, útrapy, a aj napriek tomu, že ženy sú predstavované ako krehké stvorenia, dokážu vydržať nátlak, životné ťažkosti, čo autor dosvedčuje v závere: „„To je nátura!“ vzdychne si pán Klepkár. No je, pomyslí si ja. To neznesie ani mravec, ale ani slon.“ (Laskomerský, 1958, s. 287). Tu autor v úlohe rozprávača, odkazuje na začiatok diela, nadväzuje na úvodné úvahy, kde s úctou opisuje prírodu, odkiaľ má silu mach rásť na holej skale a mravec niest' náklad omnoho väčší od neho samého, a to vo vetách: „A skade teda tá sila? – Tak som rozmýšľal, ako maličké tvory prevyšujú našu schopnosť znášania tiarch a nerestí...“ (Laskomerský, 1958, s. 285). Hľadanie manžela pre dcéru Laskomerský opísal trochu zveličene v humoreske Prvý tanec, kde zvýraznil starostlivosť a dúfanie rodičov, aby našli toho pravého, pričom

miestom hľadania bol bál: „*Jedni otcovia starostlivo hľadajú po kútoch, kým druhí tanečníkom, ktorí ich dcéram službu preukázali, odmeňujú zásluhy čajom a punčom. Matky tešia sa podľa okolností, to smútiť, to zase čakajú, či „príde hlúpy, čo ju kúpi“.*“ (Laskomerský, 1958, s. 186). Toto hľadanie Laskomerský opísal komicky, akoby to bol hon rodičov na čo najvýhodnejšieho ženícha, a ak ho už našli, starali sa o neho tak, aby bol ochotný vziať si dcéru (núkali zákuskami a pitím). Zároveň samotné dievčatá autor poníma ako tovar, v dôsledku hľadania ich kupcov, a taktiež tu odkazuje na možnosť budúcich starých dievok: „*Bál je despota, čo vrecká otcov, majúcich dospelé dcéry, drží v stave obliehania. Bál je trhovište otrokýň, kde sa krasotinky, keď nie pre-, aspoň vy-dať majú. Tu sa tovar, vyprášený, vyfintný, v najprívětivejšom svetle obecenstvu vystavuje. ... Beda ti, otče, ak tieto bazáry cez päť-šesť rokov s tým istým tovarom navštevuješ, trhové darmo platíš a tovar naspäť voziš.*“ (Laskomerský, 1958, s. 186). Ako sme už v istej časti práce vysvetlili (viď kapitola 2.2), znakom realizmu v chápaní lásky a manželstva je, že sa „ženia majetky“, a naopak v romantizme je nadradenosť citových a vôľových afektov, príznačná je vzbuza voči „dohadzovačom“ alebo spoločenským konvenciám. V rozbere zobrazenia komplexu lásky nachádzame u Laskomerského oba typy, teda aj v tomto smere dochádza k prelínaniu toho typického pre dva literárne smery. Finančné zabezpečenie alebo potreba manželstva kvôli pracovnému miestu, to sú dôvody pre uzavretie manželstva v dielach *Duchaprítomnosť* a *Starý zaľúbenec*, a zároveň sú to prvky realizmu. V humoreske *Duchaprítomnosť* strážnik dostal od nadriadených rozkaz nájsť si ženu, čo sám nepovažuje za potrebné, ale ak chce prácu, musí rozkaz splniť. Strážnik situáciu zhodnotil po svojom, počas hľadania: „*„Nemám skúsenosti. – Radšej by za vlakom behal ako za ženou... Čo to za práca!“ doloží strážnik, utierajúc si pot.*“ (Laskomerský, 1958, s. 262). Zvolanie „Čo to za práca!“ môžeme vnímať ako narážku na prácu na železnici, kvôli ktorej potrebuje ženu, manželku, ale aj ako čo je to za prácu hľadať si ženu, teda koľko je to práce nájsť si ženu. V humoreske *Starý zaľúbenec* je zasa prípad, kedy pani Dudra chce vydať svoju príbuznú Lenku, sirotu, o ktorú sa starala, za starého úžerníka Úlisného, ktorý je síce bohatý, ale k peniazom prišiel podvodmi a vydieraním. Teta Dudra vysvetľuje Lenke tri životne dôležité veci, potrebné k životu, k čomu sa dopracuje práve vydajom za Úlisného: „*...po prvé – peniaze, po druhé – peniaze, a po tretie – peniaze. – Krása, mladosť, a čo vy láskou menujete, sú veci pobočné, veci celkom podriadeného, nepodstatného významu.*“ (Laskomerský, 1958, s. 24), avšak Lenka je zaľúbená do Štefana Zurvalca,

a dohodnutému sobášu sa bráni: „*Odporujem. ... verná láska vytrvale znáša všetky neresti, slúžiac za podnet k pracovitosti. Koho ľúbime, tomu kvôli čo len možné urobíme – naproti, koho neľúbime...*“ (Laskomerský, 1958, s. 25). Zo strany Lenky, z jej správania a názorov, odvodzujeme prikláňanie sa autora pri modelovaní tejto ženskej postavy k romantickým tradíciám. Je tu evidentný odpor voči nadiktovanému, očakávanému od spoločnosti, od rodiny, dochádza k vzbure. Teta Dudra Lenkine predstavy o láske, manželstve skomentuje: „*Drž sa ty praktiky a nie maznavých, prehnaných utopických blúznin.*“ (Laskomerský, 1958, s. 25), čím akoby charakterizovala predstavovanie lásky v období romantizmu, a na lásku sa pozerá z iného uhľ'a pohľadu, reálnejšieho, výhodnejšieho, lásku považuje za prchavú. V závere hádky sa postavy dostávajú do situácie, ktorú už Laskomerský načrtnol aj v Lipovianskej maši (viď kapitola 2.1), a to, keď sa Dudra vyhrážala Lenke tak, ako to spravil Dymák Aničke: „*Ak na skutku neprivolíš – vytvorím ťa z dedičstva, zvlčiem až na košeľu a vyprášim von z domu, ty hlavatá naničhodnica ty!*“ (Laskomerský, 1958, s. 26). Koniec tejto hry je však v istom zmysle romantický, pretože v dôsledku okolností vyhráva čistá láska Lenky a Štefana, dobro víťazí na zlom, rovnako ako záver Lipovianskej maše.

V závere tejto kapitoly sa zameriame na vlastnosti ženských postáv, ktoré by sme mohli označiť za typické, charakteristické takmer pre každú ženu, vyplývajúc tak zo zaužívanej všeobecnej mienky. Okrem toho, že Laskomerský predstavuje ženské postavy ako krehké bytosti, jemné tvory, s krásnou postavou plných tvarov, ale vysokou, žena sa má vedieť postarať o domácnosť, zvládať domáce práce, ale aj postarať sa o manžela a deti, poznať potreby svojho muža, to, čo má rád: „*A tu moja žena, múdra žena, nastolí šunku – a mne medzi všetkými múčnymi jedlami šunka bývala najmilšou. K tomu pohár dobrého vína a cítil som sa dobre...*“ (Laskomerský, 1958, s. 152). Laskomerský v humoreskách poukázal ako na kladné charakterové črty ženských postáv, tak aj na tie záporné. Spomedzi kladných vlastností žien prevládala v dielach pracovitosť, žena mala byť „*dobrá, usilovná, a čo u ženskej cnosť kardinálna – bola poriadkumilovná*“ (Laskomerský, 1958, s. 93), ale aj vlastnosť ako zmysel pre praktickosť, ktorej predstaviteľkou bola ženská postava v humoreske Galiba za galibou: „*Moja žena, opatrná žena, medzitým tiež nemárnila čas nadarmo. Kúpila na hrbčeku kilu prosa, bo to vraj tuná o štyridsať grajciarov lacnejšie ako u nás v Bryndzovej.*“ (Laskomerský, 1958, s. 151). Tento motív Laskomerský uvádza v abstraktnejšej forme v humoreske Stohoha v kúpeľoch, kde dal autor ženským

postavám mená Netto, Brutto, Šporka, Tára a Valúta, avšak ich mená naznačujúce šetrnosť sú v protiklade s ich výrečnosťou, vyjadrovaním, rozprávaním, ktorým nešetria. Pracovitosť ako ďalšia kladná ženská vlastnosť je v humoreske Nohavice alebo Pravda predsa zvíťazí, kde autor opisuje Doru pri práci s kapustou, ktorú tlačili do sudov. Taktiež, ale v inej forme je potreba tejto vlastnosti predstavená v diele Verenice, dajte si pozor na prsteň!, kde Tihamír pochyboval o hospodárskych schopnostiach Gizely, ako aj o jej šetrnosti, keď stratila prsteň: *„Znak lásky zašantročiť neznamená šetrnosť a opatrnosť. ... Neporiadna ženská pozbavuje sa hlavnej podmienky opatrnej gazdinej.“* (Laskomerský, 1958, s. 102). Záporné vlastnosti ženských postáv autor síce predstavil v niekoľkých humoreskách, avšak ich zjeminil humornou, komickou situáciou. Takými vlastnosťami je napríklad klebetnosť žien, ktorú Laskomerský použil zaujímavo v humoreske Stonoha v kúpeľoch. Zaujímavo v tom zmysle, že klebetným bol Stonoha, pretože sa chcel ženám „odvďačiť“, tak klebetil ich manželom, ktorí, keď už boli všetci pokope, tajnosti svojim ženám povedali. Klebetnosť, aj keď sa diala prostredníctvom mužských postáv, tu vyplýva ako typická ženská vlastnosť, tentokrát použitá proti samotným ženám. Môžeme sa len domnievať, či Stonohova prefíkanosť, šibalstvo, sa dá tiež takto interpretovať. Ďalšou, a poslednou zápornou vlastnosťou prezentovanou v Laskomerského humoreskách, ktorú predstavíme, je vlastnosť vychádzajúca na povrch zo vzťahu ženy k žene. Myslíme tým vzájomnú ženskú nevraživosť, závisť v istých situáciách. Ženskú závisť nájdeme v humoreskách Slúčkove nehody a Verenice, dajte si pozor na prsteň!. Kým v diele Slúčkove nehody ide o závisť, v ktorú dúfa Rózka, že ju vyvolá u svojich sokýň, rehtorky a mlynárky, a to sľúbenou návštevou vysokopostavenej panej: *„Ba, čo tie povedia,“ šúchala si radostne ruky v myšlienkach pohrúžená Rózka.“* (Laskomerský, 1958, s. 85), v druhej humoreske je to upodozrievanie Gizely, že jej slúžka Dorka ukradla zásnubný prsteň, a zároveň ju bez dôkazu obvinila z tohto činu, pričom dôvodom bola vraj žiarlivosť, lebo ona nápadníka nemá. Môžeme si tu tak všimnúť pocit, že má právo obviniť Doru, pričom tento pocit vychádza, vyplýva zo vzťahu nadradenosti Gizely a podradenosti Dorky, teda vzťah pani – slúžka, ale v istom smere aj rovnocennosť, žena = žena, kde sa vo vyhrotených situáciách objavuje ženský zmysel pre podozrievavosť, závisť, čo môže prejsť do nevraživosti, súperenia alebo intríg.

3.2. Mená a prívlastky ženských postáv

V tejto kapitole riešime problematiku ženských mien v humoristickej próze G. K. Zechentera-Laskomerského, pričom sa sústredíme predovšetkým na opakovanie istých mien, a taktiež na istú spojitosť mena s postavením ženy alebo s jej vlastnosťami, či už vonkajšími alebo vnútornými črtami. Zároveň v nadväznosti na ženské mená poukážeme aj na prívlastky, ktorými Laskomerský svoje ženské postavy „obdaril“. Zaujímavosťou u Laskomerského je, že ženské postavy často prirovnával k významným historickým alebo mýtickým ženským postavám, alebo ich v texte len spomínal. Rovnako tak Laskomerský pracoval aj s menami mužských postáv. Z dôvodu ohraničeného rozsahu práce sa zameriame výlučne na ženské mená v Laskomerského tvorbe, kde poukážeme na isté súvislosti, spojitosti mena s osobnosťou ženy, spomínanie známych ženských postáv z histórie, ale nebudeme sa im venovať rozsiahlejšie na úrovni antroponymie.

Najskôr poukážeme na zobrazovanie žien, autor im prikladá prívlastky ako beluša, dušička, a predstavuje ich ako nežné pohlavie, no napriek tomu silné, odolné voči životným nástrahám, ťažkostiam. Prívlastky autor využíva aj v humoreske Stonoha v kúpeľoch, kde Stonoha nazval ženy sirénami. Môžeme predpokladať, že autor tak nadviazal na skutočnosť, že dej sa odohrával v kúpeľoch, ale aj na to, že sirény sú nám všeobecne známe ako krásne bájne bytosti, ktoré však svojím spevom očarili námorníkov na lodi, a tí bez rozumu skákali za nimi do vody a utopili sa. Aj tu môžeme vidieť istú spojitosť, keďže ženy, sirény, sa Stonohovi pomstili za to, že ich naplašil, a jednej dokonca zhorel vrkoč. Odkazom na vodu, sirény, je aj oslovenie Stonohu: „*Víla kúpeľná! Ráčite nemilosrdne dráždiť moje rozjarené city...*“ (Laskomerský, 1958, s. 71). Taktiež spomedzi prívlastkov prevláda aj označenie ženy za bohyňu, väčšinou toto pomenovanie nachádzame v spojitosti s kuchárkou, napríklad v diele Študentský majáles: „*akreditované bohyne v podobe kuchárov s nožmi a vareškami*“ (Laskomerský, 1958, s. 182). U Laskomerského bohýň sú charakteristické plné, oblé tvary tela, možno aj preto sú bohyne práve kuchárky, a k tomu ešte môžeme vidieť istý odkaz na už spomínané (viď kapitola 3.1), že „*Srdce je v blízkom susedstve žalúdka*“ (Laskomerský, 1958, s. 100). V súvislosti s obľubou k jedlu, a teda prirovnania ženy k obľúbenému koláču, sa stretáme aj v časti humoresky Veľkonočná kúpačka: „*Čo plavcom polnočná hviezda, bol Jožkovi tvarožník in spe, a čo je tvarožníku cibébna, čiže hrozienko, to bola jeho vznešenou*

láskou prekypujúcemu srdiečku spanilá Tinka, už či to Kris- či Leopold či Ernes- a či veru Mar-Tinka. To ponecháme každému na vôľu, lebo gustá sú rozličné, ale Tinka bola raz premilená dušička.“ (Laskomerský, 1958, s. 121-122).

Ďalej by sme sa venovali najfrekvencovanejším ženským menám v Laskomerského humoristickej próze. Najčastejšie sa stretávame s menom Dora, pričom toto meno môžeme prepojiť aj s postavením ženy, jeho nositeľky, keďže Dora je v Laskomerského dielach väčšinou slúžkou. Ďalšími menami je napríklad Zuza, väčšinou je nositeľka tohto mena silná, pracovitá žena (napríklad Žena veľa znesie), a potom Lenka, a takto sa volali prevažne dcéry, mladé dievčatá. Taktiež si môžeme všimnúť zmenu, úpravu mena z dôvodu jemnejšieho oslošovania žien ich mužmi, na základe toho, čo im bolo blízke, a to v diele Rechter vo volebných rozpakoch: *„Takto hundral rechter Motýľ, ktorý súc veľkým priateľom krásnej prírody, menúval svoju polovicu – podľa váhy telesnej tri štvrtinku – nie Linkou, ale entomologickým názvom „Lienka“.*“ (Laskomerský, 1958, s. 270).

Laskomerský často vo svojich humoreskách dával ženským postavám mená, z ktorých priamo si môžeme domyslieť, aká vlastnosť u nich prevláda. Toto tvrdenie môžeme doložiť menami Dudra („hudrala“), Novinka (klebetná), Netto, Brutto, Šporka, Tára a Valúta (šetrnosť, no v kontraste s ich výrečnosťou), Trápelka (všetko ju trápilo) a Rozsypalka (roztržitosť).

Nakoniec ešte spomenieme Laskomerského zakomponovanie významných historických ženských postáv alebo bájne bytosti do textov. V humoreske Po siedme: Nepokradneš! sa tak objaví Nemesis, Stonoha nazýva ženy v kúpeľoch sirénami, autor často využíva prívlastky bohyňa a anjel, alebo v diele Malý omyl spomína Ariadnu: *„hapkal som za motúžom Ariadny, aby z labyrintu von vyviazol“* (Laskomerský, 1958, s. 44). Historické osobnosti spomína Laskomerský napríklad v humoreske Verenice, dajte si pozor na prsteň!, kde takúto osobnosť používa v prirovnaní: *„Stála tu sťa Johanna, panna z Orleansu.“* (Laskomerský, 1958, s. 104), a Radvanský jarmok, kde významnú ženskú osobnosť len spomína s istými bližšími informáciami, určeniami: *„Tam vidím veľký okrúhly stôl čiarami a číslami poznačený, podobný tomu, čo cestovatelia obzerajú v Luxemburgu od doby Márie Terézie, vystavený v hrdelnej veži tam na temnicou.“* (Laskomerský, 1958, s. 176).

4. Obraz ženy v tvorbe Laskomerského

Po tom, čo sme sa v predošlých kapitolách venovali výstavbe ženských postáv v tvorbe G. K. Zechentera-Laskomerského, pričom sme poukazovali na rovnaké i odlišné črty u ženských postáv, sme tak postupne utvárali, modelovali obraz ženy, rozoberaný naprieč celou prácou. V tejto kapitole budeme riešiť, odhaľovať obrazy ženy v humoristickej a nehumoristickej tvorbe Laskomerského, ktoré sa nám „vykryštalizovali“ počas interpretácie ženských postáv v predošlých kapitolách, a udeje sa tak prostredníctvom jednoduchej komparácie týchto obrazov, a to všímaním si dôvodu rozdielnosti ich vyobrazenia.

Porovnávať tak budeme obraz ženy utvorený interpretáciou jednej ženskej hrdinky v novele Lipovianska maša, a obraz ženy, ktorý vznikol z interpretácie viacerých ženských postáv v humoristickej próze Laskomerského takým štýlom, že sme zhrnuli všeobecné postrehy z našej interpretácie do jedného kompletného obrazu, celku.

G. K. Zechenter-Laskomerský vo všeobecnosti svoje ženské postavy hlbšie nerozvíjal, neanalyzoval. Nevidíme u nich detailné rozpracovanie vnútornej stavby, ale sú len na základnej, opisnej rovine. Autor sa nevenoval ich presnejšiemu vyobrazeniu, vykresleniu, teda aj čitateľ ich vníma trochu povrchno. Myslíme tým spôsob, akým autor svoje ženské postavy vnímal, a to, že ich nepotreboval, nemal potrebu hlbšie rozoberať, dopodrobna vykresľovať ich konanie, pocity, ich svet emócií. Možno aj preto u Laskomerského žien sa nestretávame s „prehnanými“, vyhranenými, silne emotívnymi pasážami, aké vieme nájsť v dielach z obdobia romantizmu. Na druhej strane treba poznamenať, že aj keď v Laskomerského tvorbe nájdeme isté odkazy, dozvuky romantizmu, sú akoby oslabené, v menšej miere, ovplyvnené jeho tvorivosťou, štýlom písania, ktorým sa približoval k novému literárnemu smeru, realizmu, avšak ťažkosti pozbaviť sa návykov v romantickom písaní spôsobili, že sa tu objavujú tiež. Náš názor na vyobrazenie ženských postáv sa vzťahuje na humoristickú prózu, ale aj na novelu Lipovianska maša.

Spomínaná skutočnosť, že autora môžeme označiť za istý „spojovník“ dvoch literárnych smerov, a teda romantizmu a realizmu, sa odrazila predovšetkým v jeho tvorbe, kedy, ako sme povedali, sa akoby nevedel úplne zbaviť, odosobniť od charakteristických prvkov romantizmu a zamerať sa tak len na reálne, skutočné zobrazovanie sveta. Na základe toho vieme poukázať na oba štýly, typy vykreslenia jeho ženských postáv. Kým

v Lipovianskej maši sú evidentné prvky oboch literárnych smerov, prevládajú však tie romantické črty, teda Laskomerský je v tomto diele ešte stále skôr romantikom ako predstaviteľom realizmu, u ženských postáv v humoreskách a hrách prevládajú najmä prvky realizmu, teda by sme mohli konštatovať, že práve v tejto časti tvorby Laskomerský „nabral“ ten správny smer. V novele Lipovianska maša prevláda ideologizácia, typizácia postavy, aj keď v slabšej podobe, v humoristickej próze sú ženské postavy reálnejšie, a to aj vďaka skutočnosti, na ktorú sám autor často upozorňuje, že sú to jednoduché príbehy, príbehy zo života. Tomu napomáha predovšetkým využitie komickosti a karikatúry.

Môžeme tak konštatovať, ako sme už naznačili v úvode kapitoly, že prvotným dôvodom rozdielnosti v kresbe obrazu žien a vo výslednom „vystavení“ obrazu je nadvláda toho-ktorého literárneho smeru, ich typických znakov, na základe čoho sa nám ženské postavy javia jemne idealizované, alebo naopak, reálnejšie, a tým rozdielne, odlišné.

Záver

Naším cieľom v bakalárskej práci bola interpretácia ženských postáv v tvorbe G. K. Zechentera-Laskomerského. Prostredníctvom interpretácie ženských hrdiniek v humoristickej próze a v novele Lipovianska maša sme si všímali ženy v rôznych zobrazeniach, typoch výstavby týchto postáv, popri čom sme do interpretácie zahrnuli aj charakteristické prvky obdobia romantizmu a realizmu objavujúce sa v súvislosti so ženskými postavami. Na začiatok sme preto určili, predstavili špecifiká Laskomerského tvorby, ktoré postupne prechádzali aj do ďalších kapitol, do jadra práce. Pre spresnenie sme ešte vymedzili tvorbu, na základe ktorej sme ženské hrdinky interpretovali. Jadrom práce sa nám tak stali humoresky, frašky a hry, ale aj Laskomerského práca, ktorá v jeho tvorbe má významné miesto, a to novela Lipovianska maša. Čiastočným problémom sa nám stalo rozličné žánrové zaradenie tohto diela v odbornej literatúre. Uviedli sme tak žánre, s ktorými sa v odbornej literatúre v spojení s Lipovianskou mašou stretáme, a to poviedka a novela. Na základe nami predložených dôvodov sme sa priklonili k používaniu žánrového označenia novela.

V jadre práce sme sa sústredili už priamo na ženské hrdinky. V novele Lipovianska maša sme sa venovali len jednej žene, Aničke Dymákovovej, a všímali sme si, akým spôsobom túto postavu autor vykreslil, a ako ju my vnímame. Lipoviansku mašu môžeme označiť za dielo, kde dochádza k stretu dvoch vývinových etáp, romantizmu a realizmu. Objavujú sa tu opisy prírody, opis poľovačky na medveďa, to sú prvky príznačné pre obdobie realizmu. Avšak, ako sme už poznamenali v kapitole venovanej tejto problematike, Laskomerský sa tu nezaobišiel bez použitia typických romantických črt, ktoré často akoby narušovali napríklad opisy istými zvratmi, nečakanými udalosťami. Využitím predovšetkým romantických prvkov na výstavbu ženskej postavy sa v tejto novele objavuje idealizovanie postavy, a to nielen ženskej, ale aj mužskej postavy, Janka Dubca. Aj na základe tejto spoločnej črty sme sa rozhodli venovať istú časť práce aj mužským postavám v novele, pričom v závere sme dospeli k výsledku, a to k vytvoreniu ideálneho, čistého páru, víťazstvu dobra nad zlom. Tým poukazujeme nielen na idealizáciu týchto dvoch hlavných postáv, Anička a Janko, ale aj idealizovanie lásky, ktorá spája osoby v istom zmysle rovnaké.

V ďalšej časti sme sa upriamili na humoristickú prózu Laskomerského, kde sme znaky príznačné pre dané obdobia, spájali do súvislostí so ženskými hrdinkami, a naše názory

a postrehy sme dokladovali ukázkami z Laskomerského tvorby. V tejto časti sme dospeli k istým záverom, kde sme usúdili, že tento smer Laskomerského tvorenia sa približuje k reálnejšiemu zobrazovaniu sveta, skutočnosti, a doložili sme to tvrdením, že sa tak deje najmä využitím karikatúry a komickosti, ale mohli by sme povedať, že to ovplyvnili aj iné prvky, ktoré sa odrazili v povahe samotného diela, napríklad zobrazovanie sveta, ktorý bol okolo autora, a najmä spôsob, ako ho videl, ale prínos tu mala napríklad aj voľba Laskomerského povolania a zážitky z jeho lekárskej praxe.

Výsledkom našej práce je tak vytvorený obraz ženy, respektíve dva obrazy, ktorých rozbor sme vypracovávali naprieč celou prácou, v nadväznosti, v spojitosti s využívanými prvkami dvoch literárnych smerov na výstavbu ženských hrdiniek. Tieto obrazy sme nakoniec porovnávali v poslednej kapitole a určili odlišnosti v dvoch typoch Laskomerského tvorby, a teda v novele a humoristickej próze.

Zoznam použitej literatúry

BÁLENTOVÁ, P. 2004. Žena v humoristickom pohľade G. K. Zechentera-Laskomerského. In *Sféry ženy : literatúra, umenie, komunikácia*. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Sociologický ústav Akadémie vied Českej republiky v Prahe, 2004. ISBN 80-8083-000-2, s. 17-24.

BÁLENTOVÁ, P. 2010. Viliam Paulíny-Tóth – priekopník slovenského humoru. In *Šesťkrát cesta za autorom. Habitus staronových tvorcov literárnych dejín*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2010. ISBN 978-80-8094-818-4, s. 101-138.

ČEPAN, O. – KUSÝ, I. – ŠMATLÁK, S. – NOGE, J. 1965. *Dejiny slovenskej literatúry III*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1965. 784 s. Bez ISBN.

LASKOMERSKÝ, G. K. Z. 1958. *Úsmevy nad životom*. Bratislava : Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1958. 558 s. Bez ISBN.

PIŠŤÚT, M a kol. 1984. *Dejiny slovenskej literatúry*. Bratislava : Obzor, 1984. 902 s. Bez ISBN.